

Nr 52.

Ankom till riksdagens kansli den 13 april 1920 kl. 2 e. m.

*Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen
angående avtal om inköp av bränn торv för statens räkning.*

(1:a avd.)

I en till riksdagen den 5 mars 1920 avlåten, till jordbruksutskottet hänvisad proposition, nr 160, har Kungl. Maj:t under åberopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden för samma dag föreslagit riksdagen medgiva, att för statens räkning må före utgången av år 1920 avslutas kontrakt med torvfabrikanter inom landet om inköp av tillsammans högst 100,000 ton lufttorkad, maskintillverkad bränn торv årligen under fem år från den tid, om vilken överenskommelse kan träffas, dock senast från den 1 juli 1921, i huvudsaklig överensstämmelse beträffande pris och övriga villkor med vad torvkommittén föreslagit i utlåtande den 31 december 1919, dock att priset per ton торv skall utgöra allenast 45 procent av det på angivet sätt beräknade stenkolspriset.

I proposition nr 146 den 23 mars 1917 föreslog Kungl. Maj:t riksdagen medgiva, att för statens räkning finge före utgången av år 1919 avslutas kontrakt med torvfabrikanter inom landet om inköp av tillsammans högst 100,000 ton lufttorkad, maskintillverkad bränn торv årligen under tio år från den tid, om vilken överenskommelse kunde träffas, dock senast från den 1 juli 1920, i huvudsaklig överensstämmelse beträffande pris och övriga villkor med vad torvkommittén i sådant avseende föreslagit. Torvkommitténs sålunda åberopade förslag var avgivet den 17 april 1916, varefter kommittén i yttrande den 21 februari 1917 tillstyrkte vissa jämkningar i detsamma. Utförlig redogörelse för ärendet är lämnad i statsrådsprotokollet vid förenämnda proposition.

Enligt skrivelse nr 332 den 12 juni 1917 biföll riksdagen det i propositionen framlagda förslaget.

Den 22 september 1917 fattade Kungl. Maj:t med anledning härav följande, i brev till järnvägsstyrelsen meddelade beslut:

»att för statens räkning skall, under förutsättning att säljare finnas därtill villiga, före utgången av år 1919 avslutas kontrakt med torvfabrikanter inom landet om inköp av tillsammans högst 100,000 ton lufttorkad, maskintillverkad bräntorv att levereras årligen under tio år räknat från den tid, om vilken överenskommelse kan träffas, dock senast från den 1 juli 1920;

att Ni skall efter samråd med vederbörande verk och myndigheter verkställa utredning beträffande den lämpliga fördelningen av den sålunda till upphandling ifrågasatta mängden bräntorv, varvid i främsta rummet såsom förbrukare böra ifrågakomma under Eder samt fångvårdsstyrelsen, arméförvaltningen och medicinalstyrelsen lydande inrättningar;

att den av staten upphandlade mängden bräntorv skall, sedan resultaten av nämnda utredningar blivit kända, så fördelas mellan fabrikena, att varje fabrik erhåller rätt att till staten försälja intill hälften av den tillverkning av salutorv, som genom intyg av någon statens torvingenjör kan styrkas vara igångsatt eller förberedd före 1919 års utgång, därest denna mängd kan förbrukas vid statens verk utan att transporteras på järnväg längre, än att transportkostnaderna stå i skäligt förhållande till varans värde;

att det pris, som vid dylik upphandling skall av staten erläggas för bräntorv fritt å järnvägsvagn vid fabriken, skall utgöra hälften av det medelpris, som under näst föregående kvartal erlagts av statens järnvägar för stenkol med 7,000 effektiva värmeenheter cif Stockholm, Norrköping, Malmö, Hälsingborg och Göteborg, dock att, då det så beräknade stenkolspriset per ton understiger 28 kronor, priset å ton bräntorv skall vara 14 kronor och, då stenkolspriset per ton överstiger 42 kronor, priset å ton bräntorv skall vara 21 kronor;

att det så bestämda stenkolspriset skall genom Eder försorg offentliggöras i allmänna tidningarna minst en gång varje kvartal;

att det fastställda minimipriset skall underkastas revision en gång före utgången av år 1920 och en gång före utgången av år 1924 av en genom statens försorg utsedd nämnd av tre personer, bland vilka en skall utses efter förslag av leverantörerna;

att upphandling, transport och distribution av ifrågavarande torvbränsle skall tillsvidare omhänderhavas av Eder;

att Ni äger att i huvudsaklig överensstämmelse med vad torvkommittén anført och föreslagit samt, där så erfordras, efter samråd med vederbörande förbrukande myndigheter, utfärda bestämmelser angående beskaffenheten av den torv, som skall upphandlas, ävensom om avdrag å priset för torv med vattenhalt överstigande 30 procent samt om premiering av torv med vattenhalt understigande 25 procent;

att Ni skall efter samråd med vederbörande förbrukande myndigheter verkställa utredning angående lämpligaste sättet för torvens distribuering och magasinering samt om anordnande av kontroll å varan, ägande Ni, i den mån så erfordras, till Oss inkomma med förslag i dessa avseenden; samt

att det skall åligga en var av statens verk och inrättningar att under av-

talstiden ovillkorligen mottaga den mängd torv av leveransgiltig beskaffenhet, som inom ramen av från dess sida lämnad uppgift å erforderlig torvmängd blivit för dess del upptagen i fördelningsplanen.»

Beträffande utredningen i övrigt tillåter sig utskottet hänvisa till berörda statsrådsprotokoll.

Till grund för Kungl. Maj:ts förevarande framställning ligger ett av torvkommittén avgivet förslag av den 31 december 1919 av följande lydelse:

att beslutet om upphandling för statens räkning av intill 100,000 ton bränn-torv årligen på vissa närmare angivna villkor måtte äga bestånd,

att det pris staten skall erlægga måtte bestämmas i huvudsaklig överens-stämmelse med vad tidigare skett, dock så att bestämmelserna om maximi- och minimipris bortfalla,

att tiden för avtals ingående framflyttas till utgången av år 1920,

att kontraktens giltighetstid måtte bestämmas till 5 år samt

att bestämmelserna om revision av priset måtte bortfalla.

Departementschefen har för egen del till statsrådsprotokollet anført följande:

»I likhet med torvkommittén och kommerskollegium anser jag den omständigheten, att inträdda förändringar i prisläget å stenkol och torv orsakat, att något avtal om upphandling av torv enligt riksdagens beslut år 1917 icke kunnat inom den bestämda tiden komma till stånd, icke böra medföra, att tanken på dylik upphandling för statens räkning nu övergives. Såväl kommittén som kollegiet synas mig hava anført över-tygande skäl för att åtgärder må vidtagas för fortsatt möjliggörande av dylik upphandling, vilken kan för stödlandet av den inhemska torv-industrien vara av stor betydelse.

På de av kommittén anförda skäl böra emellertid villkoren i vissa hänseenden nu förändras. Mot vad kommittén i sådant avseende med instämmande av kollegiet föreslagit, finner jag mig endast i ett hänseende böra göra någon erinran. Det vill nämligen synas mig, att torvpriset blir väl högt, om det utan någon begränsning sättes till 50 procent av stenkolspriset. En reservant i kommittén har också yrkat på prisets ned-sättning till 40 procent. Det bör visserligen beaktas, att den torv, som här skall komma i fråga, måste uppfylla vissa ganska stränga fordringar i av-seende å beskaffenheten och alltså hava högt värmevärde samt att dess pris därför icke kan utan vidare jämföras med det allmänna marknadspriset å bränn-torv. Såsom kommerskollegiet framhållit, är det icke heller ute-slutet, att priset å importerade stenkol kommer att sjunka, varemot en mera väsentlig minskning i tillverkningskostnaden för bränn-torv, vilken kostnad till största delen består i arbetslöner, synes mindre sannolik.

Men det bör å andra sidan icke lämnas ur sikte, att genom en prisberäkning efter 50 procent torvpriset skulle, när järnvägsstyrelsens stenkolsimport på grund av ogynnsamma valutaförhållanden eller av andra orsaker ställer sig särdeles dyr, kunna stiga ganska betydligt över det gällande marknadspriset. Jag finner mig därför böra förorda, att torvpriset sättes till allenast 45 procent av stenkolspriset. Enligt det av kommerskollegiet uppgivna stenkolspriset år 1919 av 132 kronor 40 öre för ton skulle torvpriset då bliva 59 kronor 58 öre. Den skillnad detta pris innebär utöver priset i öppna marknaden, 50 kronor, torde ej vara större, än att den väl motsvarar den högre kvaliteten.»

Utskottet ansluter sig till vad departementschefen i ärendet anfört, och hemställer alltså,

Utskottet.

att förevarande proposition må av riksdagen bifallas.

Stockholm den 13 april 1920.

På jordbruksutskottets vägnar:

RAOUL HAMILTON.

Närvarande: se utlåtande nr 49.
